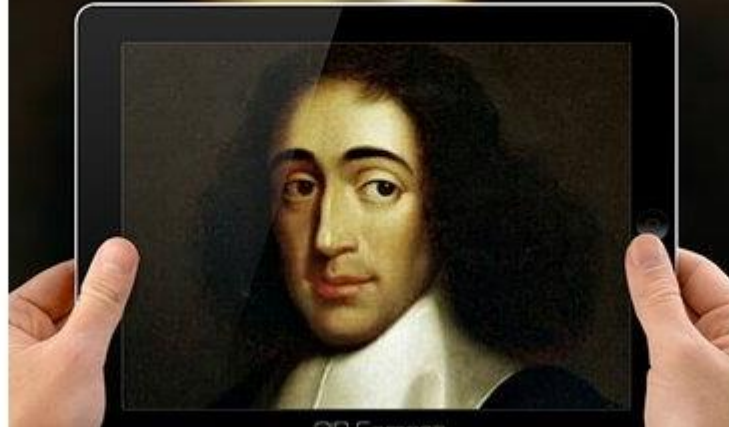

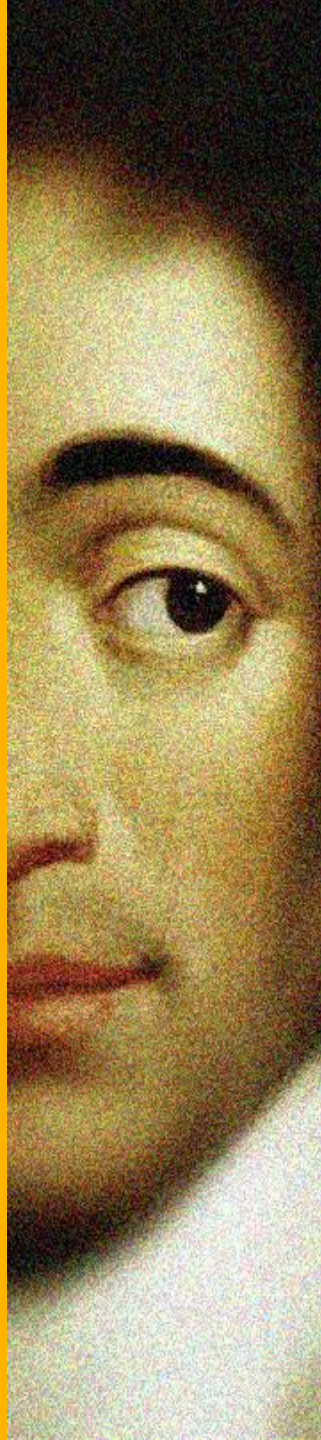
Biomonitoring en sensing op de werkplek – ethische aspecten

Bijeenkomst Contactgroep Gezondheid en Chemie, i.s.m. de Nederlandse Vereniging voor Arbeids- en Bedrijfsgeneeskunde
Den Bosch, 13 juni 2019
André Krom

**Maak werk
van filosofie!**

**De eerste
beroepsopleiding
filosofie in
Nederland**

Programma

Context: aanleiding en insteek van RIVM-rapport

Overzicht van ethische aspecten biomonitoring en sensing op de werkplek

Vragen en discussie

Context: aanleiding en insteek RIVM-rapportage

Objectief overzicht van voor- en nadelen van de 'nieuwe' technieken

- focus op verschillende actoren

Overzicht geven van situatie m.b.t. biomonitoring in andere landen

Beoordeling van biomonitoring, sensing en omgevingsmonitoring in arbeidsomstandigheden vereist een weging van waarden

- rapport verheldert welke keuzes en afwegingen aan de orde zijn
- geeft input voor nadere gedachtevorming onder betrokken partijen
- in de vorm van een aanzet tot een afwegingskader
- weging zelf ligt bij de politiek/ maatschappelijke actoren (niet bij het RIVM)

Geeft achtergrondinformatie voor adviesaanvraag vanuit SZW aan de SER

Focus ethisch deel

Welke ethische aspecten spelen een rol bij biomonitoring en sensing op de werkplek?

- nieuwe vragen t.o.v. omgevingsmonitoring?

Beoordeling van B, S en O in arbeidsomstandigheden vereist een weging van waarden

- rapport verheldert welke keuzes en afwegingen aan de orde zijn
- geeft input voor nadere gedachtevorming onder betrokken partijen
- in de vorm van een aanzet tot een afwegingskader

Wat doet het ethische deel niet?

- bepalen of biomonitoring, sensing en/of omgevingsmonitoring (B, S en O) wenselijk zijn
- weging zelf ligt bij de politiek/ maatschappelijke actoren (niet bij het RIVM)

Uitbreiding van verantwoordelijkheid

Beschikbaarheid van technologie leidt automatisch tot uitbreiding van onze verantwoordelijkheid

- als biomonitoring en sensing toegepast kunnen worden moet je in zekere zin kiezen om er wel/geen gebruik van te maken
- en draag je verantwoordelijkheid voor die keuze

Los daarvan

- technieken worden en zullen worden toegepast
- belangrijk om er tijdig een oordeel over te vormen
- en waar mogelijk richting aan te geven

Zelfde vragen, mogelijk andere antwoorden

Algemeen

B, S en O roepen min of meer dezelfde vragen op

doordat steeds dezelfde onderliggende **waarden** een rol spelen

Onderliggende waarden (o.a.)

Wat is de mogelijke invloed op gezondheid en welzijn van de werknemer?

Hoe belangrijk is individuele zelfbeschikking?

Onder welke voorwaarden mogen

- invasieve handelingen worden verricht (lichamelijke integriteit)
- privacy-gevoelige gegevens worden gedeeld? met wie, en voor welk doel?

Onderliggende waarden (o.a.)

Hoe kan (het belang van) vertrouwen worden geborgd?

- > o.a. reikwijdte en omgang met beroepsgeheim (arts/ medisch professional)

Is een bepaalde verdeling van lusten en lasten rechtvaardig?

Wat mogen betrokken partijen van elkaar verwachten? wat zijn hun rechten, plichten en verantwoordelijkheden?

Wat is de invloed op de productiviteit van werknemers?

Zelfde vragen, antwoorden kunnen verschillen

Per toepassing en situatie

- vb. individuele biomonitoring data betreft medische data (OSHWIKI.eu) (discussie)
- B brengt biobanken met zich mee (opslag van lichaamsmateriaal)
- B heeft (mgl.) andere impact op betrokken waarden dan S en O

o.a. privacy

Aanzet tot een afwegingskader

Basis: literatuuronderzoek

- principes uit literatuur over biomonitoring en sensing
- aangevuld met algemene ethische uitgangspunten

Effectiviteit

- *techniek moet bijdragen aan bescherming werknemers/ veilige en gezonde werkplek*
- *ook: aandacht voor mogelijke neveneffecten*

Subsidiariteit

- *in beginsel altijd het minst ingrijpende middel kiezen (waarmee een doel effectief kan worden bereikt)*

Proportionaliteit

- *het middel moet in redelijke verhouding staan tot het doel*

Alpartijdigheid

- *zoveel mogelijk rekening houden met het perspectief van alle betrokken partijen*

Universaliseerbaarheid

- *situaties/handelingen/keuzes beoordelen m.b.v. waarden en normen die in principe op iedereen gelijk van toepassing zijn*
- *van jezelf geen uitzondering maken*

Toepassing van het afwegingskader

Illustratie

Effectiviteit

In hoeverre kunnen O, B en S gestelde doelen helpen realiseren?

Technische opties ordenen w.b. effectiviteit

- N.B. géén blootstelling aan gevaarlijke stoffen is het meest effectief

Ook: zijn er ongewenste neveneffecten?

- bijv. risico van “normopvulling”
- “een beetje extra blootstelling kan nog wel...”

Effectiviteit

De beschermende waarde van O, B en S ligt vooral in welke beslissingen worden genomen op basis van de inzichten die de technieken bieden in de mate van (mogelijke) blootstelling

- wel/niet nemen van preventieve maatregelen o.b.v. blootstellingsmetingen beïnvloedt balans tussen voor- en nadelen voor werknemers (moet positief zijn)
- management van de resultaten raakt dus met terugwerkende kracht aan de rechtvaardiging voor specifieke blootstellingsmetingen

Subsidiariteit

(in beginsel altijd de minst ingrijpende effectieve optie kiezen)

In welke opzichten en in welke mate zijn technieken ingrijpend?

Maakt het mogelijk om technieken te ordenen

- vb. individuele biomonitoring data betreft medische data (privacy) + kan invasief zijn (lichamelijke integriteit)
→ in deze opzichten ingrijpender dan O en S
- vb. continumetingen (O, S) kunnen gevoel meebrengen van voortdurend in de gaten worden gehouden (welzijn, privacy)
→ in dit opzicht ingrijpender dan biomonitoring

Afweging nodig van verschillende opzichten en mate waarin technieken ingrijpend kunnen zijn (en effectief)

Subsidiariteit

Ook relevant voor onze blikrichting

- *kiezen we (alleen) uit beschikbare technieken de minst ingrijpende?*
- *gebruiken we “mate van ingrijpendheid” (ook) als ontwerpcriterium voor nieuwe technieken? (Value Sensitive Design)*
 - *vb. investeren in blootstellingsarme technieken – en hiervan in beperkte mate de effectiviteit monitoren – heeft in beginsel de voorkeur boven frequent meten*

Proportionaliteit

(Staat een middel in redelijke verhouding tot het doel?)

Discussie mogelijk over wat eigenlijk het doel is

- *bescherming van individuele werknemers*
- *zorgdragen voor een veilige en gezonde werkomgeving*

Hoeft elkaar niet uit te sluiten

- *individuele werknemers profiteren in beginsel allemaal van een veilige en gezonde werkomgeving*
- *wel spanning mogelijk tussen de 2 perspectieven*

Proportionaliteit

Keuze (bescherming individu – collectief) werkt door

- *in hoe wordt omgegaan met individuele gevoeligheid voor gevaarlijke stoffen*
- *in welke maatregelen als proportioneel zullen worden gezien*

Stel

- *zorgplicht van werkgever betreft bieden van gezonde en veilige werkomgeving*
 - biomonitoring geeft inzicht in totale blootstelling (incl. eventuele blootstelling elders/ privé)
 - biomonitoring kan bijdragen aan (verdere) normalisering van aandacht voor het privéleven van werknemers vanuit de werksfeer
 - is dat proportioneel? (open vraag)

Alpartijdigheid

(Zoveel mogelijk rekening houden met het perspectief van alle betrokken partijen)

Bij de vraag hoe blootstellingsmetingen relevante waarden beïnvloeden, (ook) uitgaan van hoe betrokken partijen deze waarden invullen en waarderen

Als zij uitgaan van een andere invulling, kunnen zij tot een tegengestelde conclusie komen in hoeverre de betreffende waarde wordt bevorderd

Alpartijdigheid

Vb. vergroot een techniek onze autonomie?

- uitdaging: er zijn verschillende opvattingen van autonomie
 - keuzevrijheid: *meer opties = meer autonomie*
 - zelfverwerkelijking: *omvat een zekere keuzevrijheid
opties die uitdrukking geven aan onze visie op wat belangrijk/wenselijk/nastrevenswaardig is = meer autonomie*

Vb. biomonitoring = meerdere stoffen en alle blootstellingsroutes

- of dat autonomie vergroot, bijvoorbeeld van werknemers, hangt o.a. af van
 - onze opvatting van autonomie
 - onder welke voorwaarden B wordt aangeboden (al dan niet vrijwillig/ sociale druk)

Welke/ wiens invulling van waarden zijn uitgangspunt in de vergelijking van technieken voor blootstellingsmeting?

Universaliseerbaarheid

(Situaties/handelingen/keuzes beoordelen o.b.v. waarden en normen die op iedereen gelijk van toepassing kunnen zijn)

Vb. bij vrijwillige programma's kan het voorkomen dat er niet voldoende deelnemers zijn voor een (anoniem) groepsrapport

- *speelt m.n. in kleinere bedrijven*
- *werknemers die het belang van anonieme groepsrapportage onderschrijven kunnen niet van anderen verwachten dat alleen zij deelnemen*
- *want: als iedereen zo redeneert, doet niemand mee (≠ universaliseerbaar)*

In sommige situaties gelden strengere eisen

Mogelijke nadelen voor werknemers (wn) tellen zwaarder als wn geen direct voordeel mag verwachten van deelname

- *vb. onderzoek naar nieuwe biomarkers*

Ethische beoordeling en randvoorwaarden moeten strikter zijn naarmate er meer onzekerheid is over de toxicologische relevantie en validiteit van een meetmethode

In sommige situaties gelden strengere eisen

Hoe en door wie terugkoppeling van resultaten aan werknemers

- *bij biomonitoring: bedrijfsarts (vanwege belang van medische kennis voor de interpretatie van de individuele BM data)*
- *bij omgevingsmonitoring en sensing: evt. door andere professionals*

Welke informatie met wie mag worden gedeeld

- *geen medische data naar werkgever*
- *mogelijk wel individuele blootstellingsdata, als werknemer daar adequaat geïnformeerd toestemming voor geeft (discussie!)*

Hartelijk dank voor uw aandacht

Zijn er vragen?

Contact

EthiekWerkt

info@ethiekwerkt.nl

Hogeschool voor Toegepaste Filosofie

a.krom@hogeschoolvoortoegepastefilosofie.nl

Bron

Krom, A., W. ter Burg, V.P.L. van de Weijert, N.G.M. Palmen (2018). *Het gebruik van biomonitoring en sensing binnen de arbeidsomstandigheden – praktische en ethische overwegingen*. RIVM Rapport 2018-0096A. Bilthoven: RIVM.
<https://www.rivm.nl/bibliotheek/rapporten/2018-0096.pdf>